
Kyrkomötet
Förvaltarekapsutskottets betänkande 2021:1

Hållbarhet i Svenska kyrkans skogsbruk

Sammanfattning

I betänkandet behandlas fem motioner som på olika sätt berör Svenska kyrkans förvaltning av skogen som ingår i prästlönetillgångarna. Utskottet föreslår kyrkomötet att bifalla förslaget om en utredning i motion 2021:48. Kyrkostyrelsen bör utreda hur kyrkans regelverk bäst kan stödja ett hållbart skogsbruk och återkomma med nödvändiga förslag till ändringar i kyrkoordningen. Med anledning av motionärernas förslag i motionerna 2021:89 och 2021:96 anger utskottet att frågor om mänskliga rättigheter, biologisk mångfald och klimatet ska beaktas i utredningen.

Utskottet föreslår att med anledning av motion 2021:69 ska det då också klargöras hur utvecklingen mot ett mer hållbart skogsbruk ska redovisas.

Utskottet föreslår att motion 2021:66 ska avslås. Vindkraft är ett bidrag till nödvändig omställning av energiproduktionen i Sverige och Svenska kyrkans markförvaltning bör bidra till detta på ett ansvarsfullt sätt.

Till betänkandet finns fem reservationer.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. bifalla motion 2021:48 punkt 1,
2. bifalla motion 2021:48 punkt 2,
3. avslå motion 2021:66,
4. avslå motion 2021:69,
5. avslå motion 2021:89,
6. avslå motion 2021:96,
7. med anledning av motionerna 2021:69, 2021:89 och 2021:96 ge kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda hur kyrkoordningens bestämmelser ska utformas för att säkerställa en så ekologiskt, ekonomiskt, socialt och andligt hållbar skogsförvaltning som möjligt med beaktande av bland annat mänskliga rättigheter, biologisk mångfald och klimatet samt överväga hur detta bäst redovisas.

Motionernas förslag

Motion 2021:48 av Mats Ludvigsson m.fl., Hållbar förvaltning av prästlönetillgångarna

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. mot bakgrund av hur utvecklingen på skogsförvaltningens område generellt utvecklats, utreda hur kyrkoordningens skrivningar, kapitel 46, angående förvaltningen av prästlönetillgångarna ska utformas för att säkerställa en så ekologiskt, ekonomiskt, socialt och andligt hållbar skogsförvaltning som möjligt,

2. efter utredningen återkomma med förslag på erforderliga förändringar i kyrkoordningen.

Motion 2021:66 av Jan-Åke Isaksson och Daniel Engström m.fl., Vindkraft

Kyrkomötet beslutar att uttala en kritisk hållning till etablering av vindkraft i kyrkans skog och mark.

Motion 2021:69 av Sven Gunnar Persson m.fl., Hållbart skogsbruk

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att redovisa hur skogsbruket inom Svenska kyrkan bidrar till att skogens biologiska mångfald bevaras, skogsekosystemens funktioner säkras samt hur värdefulla kulturmiljöer värnas för framtiden.

Motion 2021:89 av Lars B Andersson m.fl., Biologisk mångfald i Svenska kyrkans skogsinnehav

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att bevarande av den biologiska mångfalden får en framträdande plats och så att de värderingar som lyfts fram i *Ett biskopsbrev om klimatet* kring hanteringen av skogen integreras i 46 kap.

Motion 2021:96 av Terence Hongslo m.fl., Direktiv för förvaltning av prästlönetillgångarna

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram nya direktiv för förvaltning av prästlönetillgångarna så att mänskliga rättigheter och biologisk mångfald alltid går före ekonomisk avkastning och avverkningsvolym.

Yttrande från läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motionerna 2021:89 och 2021:96 i Ln 2021:11y, *bilaga*.

Bakgrund

Ändamål, tillsyn och mål för förvaltningen är reglerat i kyrkoordningen och angivet i färdplan för klimatet

Den stora delen av de tillgångar i form av skog, jord och fonder som förvaltas av Svenska kyrkan utgörs av så kallade prästlönetillgångar (PLT). PLT är en självägande och stiftesliknande förmögenhetsmassa. Svenska kyrkan förvaltar dessa tillgångar enligt bestämmelse i lag (1998:1591) om Svenska kyrkan, men kyrkan äger dem inte. PLT ger en avkastning på ungefär 500 miljoner kronor årligen som används för att finansiera kyrkans verksamhet.

Uppdraget att förvalta PLT har lämnats till stiftens vilket framgår av bestämmelser i kyrkoordningen. Stiftsfullmäktige ska utfärda reglemente och närmare bestämmelser om denna förvaltning liksom om annan verksamhet som stiftet bedriver. Stiftsfullmäktige kan också besluta huruvida förvaltningen ska delegeras till stiftsstyrelsen eller till en nämnd som rapporterar till stiftsfullmäktige men står under stiftsstyrelsens tillsyn.

Prästlönetillgångarna ska förvaltas så effektivt som möjligt och på ett sådant sätt att de ger bästa möjliga uthålliga totalavkastning. Tillgångarna ska därtill förvaltas på ett etiskt försvarbart sätt i enlighet med kyrkans grundläggande värderingar.

Kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om förvaltningen av prästlönetillgångarna. (SvKB 2009:6)

Kyrkostyrelsen har ansvar för tillsyn över stiftens förvaltning av PLT. Av bestämmelserna i kyrkoordningen framgår det att i tillsynen ingår det för kyrkostyrelsen att inhämta information från stiftens och att uppmärksamma kyrkomötet på allvarliga brister i förvaltningen. Tillsynsuppdraget omfattar också att ge stöd, råd och hjälp som rör förvaltningen. Det framgår även att kyrkostyrelsen årligen ska samråda med stiftens om förvaltningen av PLT.

Kyrkostyrelsen sammanställer årligen en rapport över sin tillsyn. Tillsynsrapporten redovisar bland annat en sammanställning av den rapportering som stiftens lämnat till kyrkostyrelsen och där framgår både ekonomiskt utfall och hur man i förvaltningen tagit miljöansvar och socialt ansvar. Rapporten fastställs av kyrkostyrelsen och delges därefter stiftens ansvariga och kyrkomötets ekonomiutskott. Den preliminära tillsynsrapporten *Samråd och tillsyn prästlönetillgångar 2020* fastställdes av kyrkostyrelsen i juni i år. Under rubriken Miljö och socialt ansvar i förvaltningen finns underrubriken Medverkan i Svenska kyrkans färdplan för klimatet. Där skriver kyrkostyrelsen bland annat ”Svenska kyrkans färdplan för klimatet innebär att Svenska kyrkan ska minska sin egen klimatpåverkan och bidra till mänsklighetens gemensamma arbete för att bromsa effekterna av klimatförändringarna.”

Under 2020 tog PLT fram sju olika etappmål som en del av arbetet med *Svenska kyrkans färdplan för klimatet* (www.svenskakyrkan.se/agenda2030//svenska-kyrkans-fardplan-for-klimatet). Dessa återfinns under rubriken *Förvaltning av skog och mark* i färdplanen. Bland annat ska PLT fortsätta att driva på investeringar i sol- och vindkraft, vidta olika åtgärder för att främja ett fossilfritt jordbruk och senast under 2021 sätta mål för en minskad klimatpåverkan.

Under 2020 har tre av stiftens försökt påverka sina arrendatorer mot ett fossilfritt jordbruk i samband med nya upplåtelseavtal av arrenden. Vidare har fyra av stiftens genomfört aktiviteter eller på andra sätt verkat för forum för erfarenhetsutbyte för arrendatorer, exempelvis arrendatorsträffar med fokus på precisionsodling.

Under 2020 bidrog PLT, genom utarrendering av mark eller i egen regi, till en produktion av förnybar energi i form av vindkraft, vattenkraft och solenergi om totalt 1,1 TWh (1,0 TWh föregående år) vilket är en ökning med 10 procent. Produktionsökningen jämfört med 2019 kan till största del hänföras till vindkraften. Sju av de syddligt belägna stiftens har under 2020 inlett samverkan i ett gemensamt solkraftsprojekt.

I *Svenska kyrkans färdplan för klimatet* anges följande mål för PLT:

- som markägare, projektör och kapitalförvaltare verka för ökat träanvändande i byggnationer.
- fortsätta att driva på investeringar i sol- och vindkraft. Det kan göras både i små och stora projekt och i samverkan med andra aktörer.
- verka för att skapa forum för kompetensutveckling, erfarenhetsutbyte och gemensamma projekt för våra arrendatorer. Syftet är att skapa ett hållbart och fossilfritt jordbruk.

- använda sig av möjligheten att påverka brukandet vid nyupplåtelse av arrenden om det anses lämpligt.
- sätta mål senast 2021 för en minskad klimatpåverkan. Drivning och transporter inom det egna skogsbruket ska sträva emot energieffektiva system och klimatneutrala bränslen.
- i sitt skogsbruk sträva efter att tillvarata den brukade skogsmarkens produktionspotential för ökad klimatnytta.
- ta stöd i aktuell forskning i arbetet med att öka skogarnas klimatnytta.

Hållbar förvaltning är ett återkommande ärende i olika sammanhang

Kyrkomötet har vid ett flertal tillfällen behandlat PLT:s förvaltning. Vissa frågor har återkommit i flera på varandra följande kyrkomöten och har då i sak bara behandlats en gång inom en och samma mandatperiod. Senast kyrkomötet i sak behandlade motioner om hänsyn till miljö och kulturvärden i skogsförvaltningen var 2014 då ekonomi- och egendomsutskottet (EE 2014:1) föreslog avslag på de lämnade motionerna med hänvisning till att man hade förtroende för stiftens kompetens på området, att kyrkostyrelsen och stiftens hade ett tillräckligt väl fungerande samråd och tillsyn samt att frågan om äganderätten till PLT var av stor betydelse för hur Svenska kyrkan kunde förfoga över dessa tillgångar och dess avkastning. Kyrkomötet beslutade enligt utskottets förslag.

Biskopsmötet har i november 2020 konstaterat, med anledning av information som lämnades till biskopsmötet, att det är av stor vikt att fortsätta att utveckla hållbarhetsarbetet inom skogsförvaltningen inte minst som följd av de uppmaningar biskopsmötet ger i *Ett biskopsbrev om klimatet*.

Det framgår av den preliminärt fastställda tillsynsrapporten att det i mars 2021 inkom en skrivelse från stiftsstyrelsen i Linköpings stift som belyste behovet av att definiera kyrkans grundläggande värderingar avseende markförvaltningen och av att konkretisera den teologiskt reflekterade förvaltning som *Ett biskopsbrev om klimatet* uppmanar till. Stiftsstyrelsen i Luleå stift har i april ställt sig bakom den skrivelsen. Kyrkostyrelsen konstaterar att man ser ett behov av att intensifiera arbetet med klimatfrågor och biologisk mångfald inom markförvaltningen och kommer därför att följa förvaltningarnas arbete med de mål som satts upp inom ramen för *Svenska kyrkans färdplan för klimatet*. Kyrkostyrelsen ser också behovet av att samtliga förvaltningar upprättar en årlig hållbarhetsredovisning i samband med årsbokslut.

Frågan om hur kyrkan förvaltar skogen är också ett ämne för allmänheten vilket märks genom att frågor med regelbundenhet ställs till ärkebiskopen eller generalsekreteraren kring detta, genom debattartiklar och på flera andra sätt.

Kyrkoordningsreglering kompletteras med särskilda bestämmelser

I kyrkoordningens 46 kap. 3 § finns bestämmelser om att förvaltningen ska vara ”effektiv” och ”etiskt försvarbar i enlighet med kyrkans värderingar”. Det framgår av kyrkostyrelsens preliminära tillsynsrapport att kyrkostyrelsen gör bedömningen att man detta oaktat kan ha förväntningar på ”flera taktiska och strategiska målsättningar” när det gäller ”andliga, sociala, miljörelaterade och kulturella värden i förvaltningen”.

När 46 kap. 3 § kyrkoordningen fick sin nuvarande lydelse angavs att utformningen med en övergripande inriktning och möjlighet för kyrkostyrelsen att utfärda närmare bestämmelser medförde att kyrkoordningen inte behövde innehålla detaljbestämmelser och att detta sätt att reglera medförde att man snabbare kan anpassa regelverket till förändringar i omvärlden.

Den bestämmelse som hittills utfärdats med stöd av detta (SvKB 2012:4) reglerar hur balanserade vinstmedel får placeras och lyder: ”Balanserade vinstmedel från förvaltningen av prästlönetillgångar ska placeras med iakttagande av största möjliga trygghet mot nominella förluster och med iakttagande av marknadsmässig avkastning.”

Vindkraft en del av hur uppsatta mål nås

Det framgår av kyrkostyrelsens preliminärt fastställda tillsynsrapport hur PLT bidrar till förnybar energiproduktion och i den utgör vindkraften en betydande del. Vindkraften bidrar med 76 procent av den förnybara energi, sammanlagt 1,1 TWh, som produceras inom PLT. Mängden mark som upplåts för vindkraft ökar och 69 vindkraftverk står på av kyrkan förvaltat mark och mängden antas öka de närmaste åren. Sammanlagt finns i Sverige drygt 4 000 vindkraftverk som producerar knappt 300 TWh förnybar energi per år.

Tillsynen rapporteras men inte resultatet av förvaltningen

Förvaltningen av PLT är delegerad till stiftens och står under kyrkostyrelsens tillsyn. Stiftens redovisning av förvaltningen delges församlingarna och kyrkostyrelsen. Den rapport som årligen sedan sammanställs av kyrkostyrelsen som en del av tillsynen av förvaltningen av PLT kommuniceras med stiftens ansvariga och med kyrkomötets ekonomiutskott. Det anges också i kyrkoordningen (46 kap. 5 c §) att om kyrkostyrelsen uppmärksammar allvarliga brister i ett stifts förvaltning ska kyrkostyrelsen i en skrivelse till kyrkomötet föreslå åtgärder. Den förväntan på rapportering som sker från kyrkostyrelsen till kyrkomötet på det här området kan beskrivas som en ”avvikelse-rapportering”.

Det är ovanligt att kyrkostyrelsen i sina skrivelser till kyrkomötet redovisar resultatet av den verksamhet som man har tillsyn över eller stödjer. Det är ett vanligare tillvägagångssätt att den kyrkliga verksamheten analyseras och beskrivs i särskilda rapporter som tas fram som led i kyrkostyrelsens löpande verksamhet. Sådana rapporter kan utgöra underlag för publicering i olika kanaler, för kyrkostyrelsens påverkansarbete, för dialog mellan olika delar av kyrkan och för kyrkostyrelsens löpande uppföljning av den verksamhet styrelsen ansvarar för eller har tillsyn över.

Bevarandet av biologisk mångfald och mänskliga rättigheter i kyrkoordningens bestämmelser om förvaltningen

Nuvarande bestämmelser i kyrkoordningen 46 kap. 3 § motiverades med att de inte bör vara för detaljerade och i stället kombineras med en möjlighet för kyrkostyrelsen att utfärda kompletterande anvisningar i form av närmare bestämmelser. Sedan 2010 har denna möjlighet nyttjats i det enda fall som anges ovan rörande kyrkoordningens regleringen. Kyrkostyrelsen samråder med stiftens och utgår sedan från att stiftens har adekvat kompetens för att förvalta tillgångarna och på att de olika samverkansorgan som upprättats kring förvaltningen av PLT säkerställer en god förvaltning. Stiftens förvaltning är alltså i betydande utsträckning självreglerande men under tillsyn av kyrkostyrelsen.

Ändamålet med PLT framgår dock av lag (1998:1591) om Svenska kyrkan: ”att bidra till de ekonomiska förutsättningarna för Svenska kyrkans förkunnelse”. Denna reglering och förhållandet att Svenska kyrkan inte formellt äger PLT utan är utsedda förvaltare av dem har hittills utgjort den avgränsning inom vilken förvaltningen mål-satts och reglerats.

I det certifieringsarbete och den uppföljning som görs kring förvaltningen av PLT ingår att beakta skyddandet av den biologiska mångfalden. Stiftens egendomsförvaltningars förening rapporterar att förvaltningen i stort sett uppnått fastställda krav på skydd av biologisk mångfald vad avser anpassat brukande, körskador, hänsynskrävande biotoper, naturvärdesträd, utvecklingsträd och högstubbar. Med hänvisning till debatten om skogen konstaterar kyrkostyrelsen följande i den preliminärt fastställda tillsynsrapporten 2020.

Kyrkostyrelsen ser ett behov av att intensifiera arbetet med klimatfrågor och biologisk mångfald inom markförvaltningen och kommer följa förvaltningarnas arbete med de mål som satts upp inom ramen för Svenska kyrkans färdplan för klimatet. Kyrkostyrelsen ser också behovet att samtliga förvaltningar upprättar en årlig hållbarhetsredovisning i samband med årsbokslut.

Utskottets överväganden

Motion 2021:48 Hållbar förvaltning av prästlönetillgångarna

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2021:48.

Utskottet bedömer att de nuvarande bestämmelserna i kyrkoordningen behöver ses över för att åstadkomma en tydligare inriktning mot ett skogsbruk som är hållbart i alla avseenden. Inriktningen behöver bli mer i linje med kyrkans grundläggande värderingar. Dagens bestämmelser betonar effektivitet och uttalar inte uttryckligen att förvaltningen ska vara hållbar. Utskottet delar läronämndens bedömning att en sådan översyn också kan vara teologiskt motiverad.

Bestämmelserna i kyrkoordningen måste göra det möjligt att bedriva en förvaltning där aktuella forskningsrön kan tas till vara och där det också är möjligt att med viss risk för tillfälligt sämre avkastning utforska nya modeller och bygga ny kompetens för en hållbar skogsförvaltning med de tidsperspektiv som krävs i detta sammanhang. Det är därför nödvändigt att förslag på kyrkoordningsändringar föregås av en gedigen utredning som belyser frågan ur andligt, socialt, miljömässigt och ekonomiskt perspektiv. En sådan utredning kan, utöver att föreslå ändringar i kyrkoordningen, i sig utgöra ett verktyg för att bidra till de förändringar som utskottet bedömer är nödvändiga för en långsiktigt hållbar skogsförvaltning.

Motion 2021:66 Vindkraft

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:66.

En omställning för ett hållbart klimat förutsätter förändringar i energiproduktionen. Förvaltarskapsutskottet menar att Svenska kyrkan bör bidra till denna omställning med de förutsättningar kyrkan har. Vindkraften är en del av omställningen och utskottet bedömer att tillståndsprocessen innan vindkraftverk får etableras säkerställer att man tar nödvändiga hänsyn.

Utskottet inser att det finns risker med etablering av nya vindkraftverk. När det blir aktuellt med vindkraftverk på mark som Svenska kyrkan förvaltar är det därför viktigt att kyrkan är noggrann med att detta görs på ett sätt som minimerar skadan. Men att med medvetenhet om fördelar och nackdelar använda vinden som en kraftkälla är något som stift och församlingar kan ta ansvar för.

Motion 2021:69 Hållbart skogsbruk

F 2021:1

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:69.

Kyrkostyrelsen har ett ansvar för att utöva tillsyn över skogsförvaltningen och att stödja en förvaltning i linje med kyrkans grundläggande värderingar. En del av denna tillsyn är en samlad redovisning av utvecklingen inom skogsbruket. Utskottet konstaterar att det finns utrymme för kyrkostyrelsen att bli mer aktiv i sin tillsyn, inte bara genom stödjande riktlinjer och aktiv kompetensutveckling utan också genom att uppföljningen redovisas i fler sammanhang. När kyrkostyrelsen utreder hur kyrkoordningen bäst ska ge möjligheter att främja ett hållbart skogsbruk bör man också belysa hur utvecklingen mot ökad hållbarhet ska redovisas.

Motion 2021:89 Biologisk mångfald i Svenska kyrkans skogsinnehav

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:89.

Utskottet är övertygat om att en hållbar skogsförvaltning kommer att bidra till arbetet för klimatet och vara i linje med de tankar som formuleras i *Ett biskopsbrev om klimatet*. Den utredning som utskottet föreslår förväntas belysa hur modern skogsförvaltning på bästa sätt kan ges förutsättningar att bidra till en förbättring av klimatet utifrån aktuellt kunskapsläge.

Motion 2021:96 Direktiv för förvaltning av prästlönetillgångarna

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:96.

Det finns ett starkt stöd för att Svenska kyrkans skogsförvaltning ska värna mänskliga rättigheter och biologisk mångfald. Förvaltarens utskottet är enigt om att detta är nödvändiga krav på förvaltningen. En långsiktig skogsförvaltning måste även vara ekonomiskt hållbar. Utskottet är övertygat om att ett miljömässigt hållbart skogsbruk samtidigt kan vara ekonomiskt bärkraftigt och ge ett fortsatt bidrag till den kyrkliga verksamheten. Den utredning som utskottet föreslår måste då belysa hur en sådan ekonomisk bärkraft bäst kan balanseras mot andra viktiga värden som urfolkens rättigheter och den biologiska mångfalden.

När det sedan kommer till att bedriva ett skogsbruk med alla relevanta hänsyn konstaterar utskottet att den nuvarande ordningen där stiftens ansvar för hur förvaltningen bedrivs är rimlig. Verktyg som certifiering, kompetensutveckling, uppföljning och samråd bidrar med förutsättningar för att kontinuerligt uppmärksamma och åtgärda brister.

Utredningsuppdrag till kyrkostyrelsen

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar med anledning av motionerna 2021:69, 2021:89 och 2021:96 att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda hur kyrkoordningens bestämmelser ska utformas för att säkerställa en så ekologiskt, ekonomiskt, socialt och andligt hållbar skogsförvaltning som möjligt med beaktande av bland annat mänskliga rättigheter, biologisk mångfald och klimatet samt överväga hur detta bäst redovisas.

Utöver det uppdrag som utskottet ovan föreslår ska ges till kyrkostyrelsen i enlighet med motion 2021:48, bör kyrkostyrelsen också med anledning av motionerna 2021:69, 2021:89 och 2021:96 få i uppdrag att se över kyrkoordningens bestämmelser

för att säkerställa att det som utskottet här har framhållit kommer till uttryck i regleringen om prästlönetillgångarnas skogsförvaltning. Vidare bör kyrkostyrelsen överväga hur det bäst redovisas.

Digitalt sammanträde den 8 oktober 2021

På förvaltarens utskottets vägnar

Gunilla Franzén, ordförande

David Axelson-Fisk, sekreterare

Beslutande: Gunilla Franzén, ordförande, Claes Block, Camilla Persson, Sven Erik Bodén, Björn Andersson, Stefan Linderås, Anne Olofsson, Jörgen Åkesson, Lennart Persson, Jan-Åke Isaksson, Sven Ingvar Holmgren, Ida Netzel, Margareta Carlsson, Karl-Gunnar Svensson och Leif Nordenstorm.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Kicki Mattsson, Rebecca Hägg, Isak Öhrlund, Gunnel Eriksson, Lars Bryntesson, Anna Karin Hammar, Victor Månsson, Kerstin Lindh Wallin, Carin Jakobsson, Margareta Hedström, Daniel Spiik, Elisabeth Werner, Samuel Lilja, Håkan Sunnliden och Agneta Granström.

Biskop Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Jag reserverar mig mot beslut i förvaltarens utskottets betänkande 2021:1 Hållbarhet i Svenska kyrkans skogsbruk till förmån för motionerna 2021:69, 2021:89 och 2021:96.

Då intentionen i dessa tre motioner tas med i det förslag till utredningsuppdrag som utskottet ger till kyrkomötet att uppdra till kyrkostyrelsen, hur kyrkoordningens bestämmelser ska utformas för att säkerställa en så ekologiskt, ekonomiskt, socialt och andligt hållbar skogsförvaltning som möjligt med beaktande av bland annat mänskliga rättigheter, biologisk mångfald och klimatet, samt med hänvisning till helheten i förvaltarens utskottets betänkande 2021:1 så anser jag att även de ovan nämnda motionerna bör bifallas.

Margareta Carlsson

Reservation 2

Jag reserverar mig mot förvaltarens utskottets beslut i betänkande 2021:1 till förmån för bifall till motion 2021:69.

Anne Olofsson

Reservation 3

Utskottet föreslår bifall till motionens båda att-satser i motion 2021:48 vilket jag reserverar mig emot med denna motivering:

Vi har idag en väl fungerande förvaltning och styrning av våra prästlönetillgångar, som vi ska slå vakt om! Motionen, om den bifalls, kan skapa en oreda och fördring av skogsbruket. Detta motiverar samtidigt inte heller att stärka det motionen anser sig vilja med ekologiskt, ekonomiskt, socialt och andligt hållbar skogsförvaltning.

Jan-Åke Isaksson

Reservation 4

Utskottet föreslår att motion 2021:66 avslås vilket jag reserverar mig emot med denna motivering:

Motionen tar upp negativa miljömässiga och sociala värden som vindkraftverken medför, vilket här olyckligt förbises. Jag anser att man inte tar direkt hänsyn till all den fakta som framkommer, som samtidigt påverkar klimatet negativt som motionen beskriver.

Att kyrkomötet uttalar en kritisk hållning som att-satsen anser, fastän ansvaret ligger på annan nivå, är fullt möjligt. Att många medlemmar i Svenska kyrkan drabbas hårt verkar inte ha någon betydelse. Jag anser att man ska ta den yttersta hänsynen till dessa.

Vi måste säkra vår kraftproduktion i landet och då går det inte att bli allt för beroende av väderbaserade kraftkällor. Samtidigt kräver marknaden en säker energi, det med en god rotationsenergi. Vindkraft som inte är planerbar bidrar till ett betydligt mer störningskänsligt system.

Därför anser jag att motionen ska bifallas i sin helhet.

Jan-Åke Isaksson

Reservation 5

Jag reserverar mig mot utskottets förslag att ge kyrkostyrelsen ett utredningsuppdrag med anledning av motionerna 2021:69, 2021:89 och 2021:96.

Jan-Åke Isaksson

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2021:11y

Hållbart förvalterskap

Läronämndens yttrande över motionerna 2021:89 och 2021:96

Läronämnden anförde i sitt yttrande 2014:12y följande.

Enligt skapelseberättelserna i Första Moseboken har människan ansvar att förvalta skapelsen. Jesus ger en vision av Guds rike som befriar och uppfordrar oss att dela evangelium och bygga en värld där Guds vilja sker.

Under de senaste decennierna har den teologiska, pastorala och praktiska medvetenheten ökat om betydelsen av skapelsens integritet i relation till människans förvalterskap. Med hänsyn till detta, och till nuvarande kunskapsläge i klimat- och miljöfrågor, behövs en teologiskt motiverad bearbetning av kyrkoordningens kapitel 46, särskilt 3 §, i syfte att uppnå långsiktig ekologisk, ekonomisk, social och andlig hållbarhet.

Uppsala den 27 augusti 2021

På läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Anna Cöster, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Karin Johannesson, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Thomas Petersson, biskop Andreas Holmberg, Marta Axner Ims, Teresa Callewaert, Göran Eidevall, Eva-Lotta Grantén, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Mikael Winninge.

Margarethe Isberg har deltagit i nämndens överläggningar men var inte närvarande vid beslutstillfället.

Kyrkomötet
Förvaltarekapsutskottets betänkande 2021:2

Omsorg om djuren

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2021:22 i vilken motionären föreslår att kyrkomötet ska uppdra till kyrkostyrelsen att teologiskt låta utforska djurens livssituation, värde och värdighet. En sådan utforskning ligger i linje med Svenska kyrkans betoning av en skapelseorienterad livssyn och människans samverkande roll i skapelsen.

Utskottet föreslår därför att motionen ska bifallas.

Till betänkandet finns två reservationer.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2021:22.

Motionens förslag

Motion 2021:22 av Anna Karin Hammar, Omsorg om djuren

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att teologiskt låta utforska djurens livssituation, värde och värdighet.

Yttrande från läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2021:22 i Ln 2021:8y, *bilaga*.

Bakgrund

Tidigare behandling av frågan om djurens värde och värdighet

Den specifika frågan om djurens ställning utifrån ett teologiskt perspektiv har inte formellt behandlats i kyrkomötets sammanhang på mycket länge. Men ett erkännande av djurs värdighet finns med indirekt i många av dagens kyrkliga initiativ så som miljöcertifiering, hållbart skogsbruk och en färdplan för klimatet. Även det årligen återkommande firandet av *Skapelsetid* kan nämnas här. Skapelsetid avslutas på djurskyddshelgonet Franciskus dag. Dessutom är i många församlingar gudstjänster med djur och med förbön för djur ett återkommande inslag.

Motionens ifrågasättande av uppfödandet av djur under ”industriliknande förhållanden” för att bli till föda för människor och hänvisningen till det ökande utbudet av växtbaserad mat berör också frågan om vegetarisk kost som behandlades under kyrkomötet 2013 (motion 2013:56, betänkande KI 2013:6). Då avslogs motionen som syftade till att öka den vegetariska kosten vid kyrkliga arrangemang med argumentet att

ekologiskt hållbar matkonsumtion inte enbart handlar om valet mellan vegetarisk mat och kött.

Svenska kyrkan har i många ställningstaganden betonat hela skapelsens helighet och på så sätt åtminstone indirekt framträtt som advokat för djurens värde och värdighet, ibland också explicit. Ett tidigt exempel är 1976 års text *Djuretik* där Jarl Hemberg på initiativ av Svenska kyrkans biskopsmöte utreder djurens integritet etiskt och teologiskt. 1995 yttrade sig läronämnden (Ln 1995:502) med anledning av två motioner till ombudsmötet om djuretiska frågor. Med hänvisning till texten från 1976 fastslogs det då att ”djur med förmåga att lida måste tillerkännas egenvärde och att människan är skyldig att ta hänsyn till djurens behov av föda, rörelseutrymme och välbefinnande.” Ett senare exempel är kyrkostyrelsens yttrande till SOU 2015:15 där Svenska kyrkan uppmanar Sverige att inom EU verka för ett mera ambitiöst djurskydd. Det lyfts fram att människan delar skapelsen med annat liv och att hon utifrån skapelsetron har ett ansvar för andra arters goda livsvillkor. Ambitionerna i djurskyddet bör därför inte sänkas av konkurrensskäl. 2019 har *Ett biskopsbrev om klimatet* explicit inkluderat djuren bland dem som hotas av klimatförändringarna (s. 15). Det kritiseras att uppdraget till människan att ”härska över djuren” (1 Mos 1:28) har tagits som ursäkt för hänsynslös exploatering (s. 62). Människans kallelse som förvaltare får inte användas till att försvara koloniala och hierarkiska strukturer som nekar djur, som befunnit sig i skalans nedre ände, sitt fulla värde (s. 63). Och i höst publiceras på uppdrag av kyrkomötet 2019 texten *Människan i skapelsen* som utifrån *Ett biskopsbrev om klimatet*, påvens encyklika *Laudato Si* och samisk andlighet lyfter fram djurens betydelse och integritet i skapelsegemenskapen.

Teologisk reflektion

En skapelseorienterad livssyn så som den efterlyses i *Ett biskopsbrev om klimatet* (s. 65) utgår från att hela jorden är en gåva från Gud och att allt på denna jord hänger samman i en ömsesidigt beroende livsväv (s. 63). Även om människan som Guds avbild (1 Mos. 1:27) har en särställning i denna livsväv kan hon aldrig ställa sig utanför skapelsens sammanhang. Hon skulle inte överleva ett ögonblick utan delaktighet i ekosfärens intrikata samspel. Djuren spelar en viktig roll i detta samspel och var enligt första skapelseberättelsen inte tänkta som föda för människan (1 Mos. 1:29). I Bibeln intar djuren en självklar plats i skapelsegemenskapen. När Adam i sitt första möte med djuren får i uppgift att namnge dem, vittnar det om en speciell relation mellan människa och djur. Djuren finns på ett självklart sätt med tillsammans med människan i Guds stora räddningsaktion inför den stora floden, och Noa-förbundet ingås inte bara med människor utan med allt levande, alltså också med djuren. Den självklara omsorgens relation mellan människa och djur kommer till uttryck i herdetemat som löper som en röd tråd genom Bibeln. Nyckelgestalterna i Gamla testamentet från Abraham till David var herdar och centrala texter både i Gamla testamentet (Ps. 23) och Nya testamentet (Joh. 15) myntar denna förtroendefulla, respektfulla relation mellan människa och djur på relationen mellan Gud och människa. Men djuren är inte bara ändamål för omsorg utan de samverkar med Gud (4 Mos. 22:23, Jona 2:1, m.m.), lovsjunger Gud (Ps. 104 m.m.), finns med som Jesu följeslagare (Mik. 1:13) och ses som en naturlig del i den eskatologiska visionen av en försonad skapelse (Jes. 11). Att djur i det gamla Israel också användes som offerdjur speglar en arkaisk logik och är något som redan kritiseras i Gamla testamentet (Jes. 1:11, Hos. 6:6, m.m.). Jesu tempelrensning kan ses som en grundläggande kritik av denna ritual (Joh. 2:15). Istället beskrivs han själv som det slaktade lammet (Upp. 5:6) och den som gjort ett slut på allt offrande (Heb. 9).

Det bibliska vittnesbördet om djurens självklara plats och betydelse i skapelsen och därmed i människans värld ger skäl för att inte låta djurens betydelse falla i glömska. Genom kristendomens historia har för det mesta människans överhöghet över djuren betonats, men det har också alltid funnits de som kritiserat en instrumentalisering av djuren utifrån människans gudsavbildlighet. Franciskus var inte först utan redan Basilios den store kallade djuren för syskon. Medan René Descartes såg djur som själ-lösa maskiner, var teologer som Martin Luther och John Wesley övertygade om att djur har en själ och därför behöver behandlas väl. Människans intellektuella överlägsenhet används däremot fortfarande som ett argument för en strikt hierarki mellan människor och djur. Relationen mellan människan och djuren behöver kontinuerligt omprövas, också i takt med naturvetenskapens nya upptäckter om djurs mentala och emotionella liv. Idag är det i vart fall ”inte längre hållbart att hävda människans gudsavbildlighet som ett argument att instrumentalisera djuren” (Helena Röcklinsberg, SvD 7 juli 2004).

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2021:22.

Utskottet menar att frågan om djurens livssituation, värde och värdighet spelar en viktig roll i samband med kyrkans ansvar för skapelsen. Aktuell nyhetsrapportering visar i hur stor utsträckning djurs livssituation är påverkad av bland annat klimatförändringarna. Därför ställer sig utskottet positivt till motionens intention att i arbetet för klimat och hållbarhet kontinuerligt uppmärksamma djurens värde och deras betydelse för skapelsens mångfald. Svenska kyrkan behöver uppmärksamma den internationella diskussionen om djurens värdighet och bidra till den på grundval av de dokument som den senaste tiden publicerats och som rört vid frågan om djurens värde, bl.a. *Ett biskopsbrev om klimatet*, färdplan för klimatet och studiematerialet om naturens rättigheter. Av bakgrundsbeskrivningen framgår det att djuren intar en självklar plats i skapelsen och människans ansvar för skapelsen behöver utövas med lyhördhet för djuren som medskapade varelser. Den teologiska utforskningen av djurens livssituation och värdighet behöver anknyta till och vidareutveckla inriktningen som de befintliga dokumenten ger uttryck för.

Förvaltarskapsutskottet föreslår därför att motion 2021:22 ska bifallas.

Digitalt sammanträde den 7 oktober 2021

På förvaltarskapsutskottets vägnar

Gunilla Franzén, ordförande

Michael Nausner, sekreterare

Beslutande: Gunilla Franzén, ordförande, Claes Block, Camilla Persson, Sven Erik Bodén, Björn Andersson, Stefan Linderås, Anne Olofsson, Jörgen Åkesson, Lennart Persson, Jan-Åke Isaksson, Sven Ingvar Holmgren, Ida Netzel, Margareta Carlsson, Karl-Gunnar Svensson och Leif Nordenstorn.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Kicki Mattsson, Rebecca Hägg, Isak Öhrlund, Gunnel Eriksson, Lars Bryntesson, Anna Karin Hammar, Victor Månsson, Kerstin Lindh Wallin, Carin Jakobsson, Margareta Hedström, Daniel Spiik, Elisabeth Werner, Samuel Lilja, Håkan Sunnliden och Agneta Granström.

Biskop Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Jag reserverar mig mot beslutet till förmån för att motionen ska anses vara besvarad.

Stefan Linderås

Reservation 2

Jag reserverar mig mot utskottets förslag med denna motivering:

Det är rätt och riktigt att djuren ska behandlas med respekt och värdighet. Svenska kyrkan ska stå upp för detta utifrån Bibelns budskap, där djuren intar en självklar plats i skapelsegemenskapen. Dessvärre kan detta komma att utmanas om Svenska kyrkan öppnar upp för att låta andra politiska ideologier spridas i främst av islamistiska företrädare att husera i kyrkorummen. Särskilt den smärtsamma halal- och kosherslakten som tillämpas är en uppenbar risk och onödig plåga för djuren.

I övrigt är denna jord så utformad att vi redan idag hänger ihop med varandra och som samtidigt har ett ömsesidigt beroende. Hur kyrkostyrelsen ska utforska denna motion, låter inte som en hanterlig uppgift.

Jan-Åke Isaksson

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2021:8y

Omsorg om djuren

Läronämndens yttrande över motion 2021:22

I läronämndens yttrande 1995:502 anfördes:

Människan som skapad till Guds avbild har sitt eget särskilda värde. Arten homo sapiens kan avkrävas moraliskt ansvar. Denna grundvärdering delar kyrkan med många människor i en humanistisk tradition. Enligt kyrkans synsätt har människans unika värde sitt yttersta fäste i hennes outgrundliga gudsrelation.

I kristen tradition har denna människosyn ibland använts för att förringa – och ibland t.o.m. fränkänna – djuren ett moraliskt egenvärde. Det råder idag en omfattande teologisk konsensus om att människans värde inte utesluter, utan tvärtom framhäver, den övriga skapelsens integritet.

Läronämnden konstaterar att sedan detta yttrande avgavs har det skett en fortsatt utveckling från ett antropocentriskt till ett mer skapelseorienterat förhållningssätt både internationellt och i Sverige. Läronämnden konstaterar vidare att en därtill relaterad teologisk reflektion pågår inom den världsvida kyrkan. En teologisk utveckling som bidrar till att ytterligare värna skapelsens integritet är ett uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Uppsala den 27 augusti 2021

På läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Anna Cöster, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Karin Johannesson, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Thomas Petersson, biskop Andreas Holmberg, Marta Axner Ims, Teresa Callewaert, Göran Eidevall, Eva-Lotta Grantén, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Mikael Wininge.

Margarethe Isberg har deltagit i nämndens överläggningar men var inte närvarande vid beslutstillfället.

Kyrkomötet Förvaltarekapsutskottets betänkande 2021:3

Klimatkonsekvensanalys

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2021:59, i vilken motionärerna föreslår att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att ta fram en modell för klimatkonsekvensanalys i likhet med Svenska Kyrkans Ungas beslut vid Riksårsmötet 2020. I motionen lyfts att en sådan klimatkonsekvensanalys kan ske som en del av barnkonsekvensanalysen. Utskottet menar att risken med ökad byråkrati är stor om en sådan analysmodell implementeras. Det som behövs är inte en ny analysmodell som producerar nya dokument utan mer konkret arbete och tillit i den pågående processen med färdplan för klimatet för att uppnå klimatneutralitet 2030.

Utskottet föreslår därför att motionen ska avslås.

Till betänkandet finns två reservationer.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:59.

Motionens förslag

Motion 2021:59 av Lisa Gerenmark och Ida Netzel, Klimatkonsekvensanalys

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram en modell för klimatkonsekvensanalys.

Bakgrund

Motionärerna föreslår att en klimatkonsekvensanalys införs för att göra klimatfrågan till en fråga som genomsyrar allt som kyrkan gör och är. För att inte denna modell till analys ska lägga en för stor börda på verksamheten föreslås att den blir en del av barnkonsekvensanalysen.

Tidigare behandling i kyrkomötet om barnkonsekvens- och miljökonsekvensanalys

Redan vid kyrkomötet 2009 beslutades att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta ett arbetssätt så att det görs en barnkonsekvensanalys inför beslut (KmSkr 2009:18). Under våren 2012 togs det fram en *Handbok för barnkonsekvensanalys i Svenska kyrkan* och en försöksverksamhet i några stift genomfördes. Den följdes av en skrivelse från kyrkostyrelsen till kyrkomötet 2012 (KsSkr 2012:3) och kyrkomötet beslutade i enlighet med förslaget (O 2012:6, KmSkr 2012:1) vilket innebar att bestämmelser

infördes i kyrkoordningen om att en barnkonsekvensanalys ska göras i beredningskedet av ärenden inför alla beslut, på alla nivåer. Det sågs som ett sätt att förverkliga FN:s barnkonvention (KsSkr 2012:3).

Barnkonsekvensanalysen diskuterades åter under kyrkomötet 2016. Då handlade det bland annat om utmaningar gällande barnkonsekvensanalysens implementering i kyrkans beslutsprocesser på olika nivåer.

Vid samma kyrkomöte, och i kölvattnet av Parisavtalets mål att begränsa klimatuppvärmningen till 1,5 grader, motionerades det också om en miljökonsekvensanalys som påminner om föreliggande motion om en klimatkonsekvensanalys. Skillnaden till föreliggande motion var att det då föreslogs att en paragraf om miljökonsekvensanalys skulle införas i kyrkoordningen *vid sidan om* barnkonsekvensanalysen eftersom miljön i likhet med barnen har svårt att föra sin talan (motion 2016:3, EE 2016:2). Utskottet ansåg att motionen skulle avslås då det redan fanns ett ökat fokus på hållbarhetsfrågor på alla nivåer i Svenska kyrkan. Kyrkomötet följde utskottets förslag till beslut.

Vid kyrkomötet 2018 behandlades en motion i vilken föreslogs att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att utreda hur kyrkoordningens regler för barnkonsekvensanalys fungerar och att föreslå förbättringar. Motionärerna motiverar sitt förslag med att kravet på barnkonsekvensanalys lett till ett stort antal beslutsprövningar (motion 2018:13, O 2018:6). Utskottet föreslog att motionen skulle avslås och motiverade det bl.a. med pågående utvecklingsarbete. Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Kopplingen mellan konsekvenser för klimatet och konsekvenser för barn reflekteras det i olika sammanhang om, inte minst i *Ett biskopsbrev om klimatet*. I juni 2021 hölls webinariet *Barns rättigheter i ett förändrat klimat*, i samarbete mellan Luleå stift och nationell nivå, som samlade information och material kring just den kopplingen.

Analys av klimatkonsekvenser

Svenska kyrkans Unga har i sitt påverkansdokument 2022–2025 angett som mål att förmå Svenska kyrkan att vid sidan om *Färdplan för klimatet* upprätta en klimatkonsekvensanalys som ska användas inför samtliga beslut.

Med *Färdplan för klimatet* ställer sig Svenska kyrkan bakom Agenda 2030 som antogs av FN år 2015. Klimatmålen som anges i färdplanen kan ses som kriterier för den klimatanalys som behöver göras i Svenska kyrkans samlade verksamhet. I färdplanen anges som effektmål att kyrkan ska ha nått klimatneutralitet 2030, att klimatkrisens andliga och existentiella frågor ska betonas och att i klimaträttvisans namn de människor som drabbas mest av klimatförändringar får ett särskilt stöd. En rad olika projekt har påbörjats inom ramen för arbetet med *Färdplan för klimatet*.

Arbete på nationell nivå

När det gäller konsekvenser för klimatet kan nämnas att det på nationell nivå görs hållbarhetsbedömningar på upphandlingar och de ramavtal som tas fram för Svenska kyrkans enheter. I *inköpskatalogen* (se Svenska kyrkans webbshop) beskrivs hur hållbarhetsbedömning och granskning genomförs av avtal som har särskilt stor hållbarhetsrisk, däribland klimatrelaterade utsläpp. I syfte att minska klimatpåverkan har nationell nivå inlett ett arbete med att studera förutsättningarna för att kunna göra utsläppsanalys på Svenska kyrkans samlade inköpsdata. Analysen omfattar ungefär 85 procent av alla församlingars inköpsdata.

Andra exempel på nationell nivåns arbete med att minska den kyrkliga verksamhetens klimatpåverkan är finanspolicyn som utgår bland annat från en analys om investeringars konsekvenser på klimatet. Act Svenska kyrkan genomför regelmässigt

miljö- och klimatkonsekvensanalyser i samtliga landprogram. Sedan 2015 har nationell nivå hållbarhetsrapporterat i enlighet med standarden GRI som inbegriper krav på rapportering av klimatutsläpp. Svenska kyrkan på nationell nivå är medlem i Fossilfritt Sverige som startades på initiativ av regeringen 2015 före FN:s stora klimatmöte i Paris och samlar aktörer i form av företag, kommuner, regioner och organisationer som ställer sig bakom deklarationen om att Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer.

Verktyg för stift, pastorat och församlingar

För att komma igång med en effektiv klimatomställning finns det idag en övergripande resurs för kyrkans stift, pastorat och församlingar, nämligen *hållbarhetsportalen* (<https://internwww.svenskakyrkan.se/hallbarhetsportalen>). Portalen tillhandahåller en mångfald av material om och exempel på hållbar utveckling utifrån sociala, ekonomiska, ekologiska och inte minst andliga/existentiella perspektiv. *Ett biskopsbrev om klimatet* spelar en nyckelroll vad gäller sistnämnda perspektiv.

Klimatanalys och hållbarhetsanalys i vidare bemärkelse kan idag göras med webbverktyg av olika slag. Exempelvis kan kyrkans olika nivåer beräkna energiåtgången i den mån den påverkar klimatet. Visualiserings- och analysverktyget *Visa* hjälper pastorat att vid sidan av andra parametrar också hålla kontroll på klimatpåverkan. Några stift har börjat arbeta med konsultfirman Cemasys webbaserade system för klimatredovisning, som en hjälp för att beräkna och redovisa hela verksamhetens klimatpåverkan. Kyrkokansliet tillhandahåller även ett online-verktyg på intranätet som möjliggör för församlingar att göra beräkningar av sitt ekologiska fotavtryck för vissa delar av verksamheten. Alternativt kan församlingar få en mall, som kyrkokansliet på begäran av Svenska kyrkans redovisningskommitté tagit fram, där de kan göra en frivillig hållbarhetsredovisning.

Sedan ett antal år tillbaka finns Svenska kyrkans miljödiplomerings som ett redskap för församlingar att ställa om sin verksamhet så att den blir mer och mer hållbar. Miljödiplomeringsen bygger på en kontinuerlig process av analys, implementering och uppföljning vad gäller miljöåtgärder. I dagsläget deltar ungefär var tionde församling i den diplomeringsprocessen.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:59.

Utskottet anser att motionen är viktig och att den lyfter en central framtidsfråga för Svenska kyrkan och hela världen. Klimatet är en ödesfråga som behöver beaktas i kyrkans alla vägval. Miljöengagemang måste därför ha en framskjuten plats i Svenska kyrkan. Utskottet värdesätter motionärernas intention att en modell tas fram för klimatkonsekvensanalys i likhet med Svenska Kyrkans Ungas beslut vid Riksårsmötet 2020. I motionen lyfts att en sådan klimatkonsekvensanalys kan ske som en del av barnkonsekvensanalysen. Samtidigt menar utskottet att risken med implementeringen av en klimatkonsekvensanalys ändå är att den leder till ökade krav på dokumentation och mer byråkrati. Dessutom genomsyrar hållbarhetsengagemanget redan idag mycket av Svenska kyrkans arbete och det som behövs är inte en ny analysmodell som producerar nya dokument utan mer konkret arbete och tillit i den pågående processen. En del av processen för att nå klimatneutralitet 2030 är *En färdplan för klimatet* som omfattar hela Svenska kyrkans omställningsarbete. Utskottet anser att det är det

programmet som behöver vara i fokus och att det behöver få tid och plats för att växa under de kommande åren.

Utskottet föreslår därför att motion 2021:59 ska avslås.

Digitalt sammanträde den 7 oktober 2021

På förvaltarens utskottets vägnar

Gunilla Franzén, ordförande

Michael Nausner, sekreterare

Beslutande: Gunilla Franzén, ordförande, Claes Block, Camilla Persson, Sven Erik Bodén, Björn Andersson, Stefan Linderås, Anne Olofsson, Jörgen Åkesson, Lennart Persson, Jan-Åke Isaksson, Sven Ingvar Holmgren, Ida Netzel, Margareta Carlsson, Karl-Gunnar Svensson och Leif Nordenstorm.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Kicki Mattsson, Rebecca Hägg, Isak Öhrlund, Gunnel Eriksson, Lars Bryntesson, Anna Karin Hammar, Victor Månsson, Kerstin Lindh Wallin, Carin Jakobsson, Margareta Hedström, Daniel Spiik, Elisabeth Werner, Samuel Lilja, Håkan Sunnliden och Agneta Granström.

Biskop Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Jag reserverar mig mot beslutet till förmån för bifall.

Margareta Carlsson

Reservation 2

Behovet av en klimatkonsekvensanalys i Svenska kyrkan identifierades av Svenska Kyrkans Unga under 2020, och Öppen kyrka hörsammade detta. De Ungas Kyrkomöte 2021 tycker att behovet av en klimatkonsekvensanalys är väldigt stort. Dock har det tidigare motionerats om miljökonsekvensanalys i kyrkomötet, men som fått avslag. Samtidigt behöver vi agera för klimatet, och en klimatkonsekvensanalys är ett steg alla i Svenska kyrkan kan ta idag. Att göra en klimatkonsekvensanalys vid varje beslut är i högsta grad rimligt. Det behövs nu, egentligen helst redan tidigare, men att reflektera över påverkan på klimatet måste göras och bli en naturlig del av en beslutsprocess, precis som barnkonsekvensanalysen är. Både klimatkonsekvenser samt barns och ungas perspektiv behöver genomsyra allt vårt arbete.

För att inte tynga beslutsprocesser med fler analyser är förslaget att klimatkonsekvensanalysen ligger under barnkonsekvensanalysen då båda berör vår och kommande generationers framtid. De Ungas Kyrkomöte konstaterar att barnkonsekvensanalysen ser bra ut på papperet men omsätts inte i praktiken – därför behöver vi tillsammans blåsa liv även i barnkonsekvensanalysen. Klimatkonsekvensanalysen kan stärka dagens barnkonsekvensanalys, göra den mer angelägen samt göra så att den används i större utsträckning.

Klimatet och vår gemensamma framtid är för viktiga för att avslå motionen. Därför reserverar jag mig mot utskottets beslut och yrkar bifall till motionen.

Ida Netzel

Kyrkomötet Förvaltarekapsutskottets betänkande 2021:4

Samverkansforum för klimat och hållbar utveckling

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2021:74 i vilken motionärerna föreslår att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att initiera inspirerande och praktiskt orienterade nationella samverkansforum tillsammans med externa aktörer för att diskutera klimat och hållbar utveckling. Utskottet värdesätter motionärernas intention men anser att det i dagens läge räcker med de olika samarbeten för klimatet som Svenska kyrkan redan är involverad i. I stället för nya samverkansforum behöver *En färdplan för klimatet* vara den kanal genom vilken pågående och nya samarbeten ska koordineras.

Utskottet föreslår därför att motionen ska avslås.

Till betänkandet finns två reservationer.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:74.

Motionens förslag

Motion 2021:74 av Ida Netzel m.fl, Samverkansforum för klimat och hållbar utveckling

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. initiera och anordna återkommande nationella samverkansforum med interna och externa aktörer för att diskutera klimat och hållbar utveckling, med syfte att inspirera samt hitta klimatsmarta och hållbara lösningar inom miljö- och klimatarbeten,
2. undersöka med vilken periodicitet samverkansforum bör samlas för att få bäst effekt.

Bakgrund

Det finns en bredd av olika samverkansformer kring hållbarhets- och klimatfrågor med såväl ekumeniska som andra samhällsaktörer som Svenska kyrkan är en del av.

Internationell och nationell ekumenisk samverkan för klimat och hållbarhet

Ett biskopsbrev för klimatet betonar vikten av ett ökat samarbete mellan kyrkor och religioner för klimatet och värdesätter i det sammanhanget också påvens encyklika *Laudato Si'*

Lutherska världsförbundet (LVF), som Svenska kyrkan är medlem i, har i sitt dokument *Kyrkan i det offentliga rummet* uttryckt att kyrkan behöver delta i det offentliga samtalet för att det offentliga rummet ska vara en rättvis plats för alla. En

sådan rättvisa kräver att det offentliga rummet kännetecknas av *samverkan* mellan alla grupper i samhället. Klimatfrågor betecknas här som frågor som angår alla och som kräver handlande på individ-, kollektiv-, och regeringsnivå.

Utöver det internationella klimatsamarbetet inom LVF bedrivs även ett sådant inom två andra organisationer som Svenska kyrkan är medlem i. Den ena är Kyrkornas världsråd (KV) och den andra Europeiska kyrkokonferensen (KEK). Inom dem sker samverkan i bön och arbete för att bemöta klimatförändringens globala utmaningar. Inom KV är det programmet för fred, rättvisa och skapelsens integritet som sedan 1983 betonat det kristna ansvaret för skapelsens bevarande och i KEK är Svenska kyrkan aktivt involverad i det europeiska kristna miljönätverket (www.ecen.org).

På nationell nivå spelar Sveriges kristna råd (SKR) en nyckelroll i Svenska kyrkans ekumeniska arbete med denna fråga. Svenska kyrkan medverkar i SKR:s skrift *Värnaden jord som Gud älskar* och i uppmärksammandet av *Skapelsetid* i kyrkans gudstjänster (i år mellan 1 september och 4 oktober). Vidare i nätverket *Grön kyrka* som växte fram ur SKR:s arbetsgrupp för miljö och klimat och i samarrangemanget av *Pilgrims Walk for Future*, men också i form av medlemskap i *Klimatriksdagen* via SKR.

2008 tog Svenska kyrkan initiativ till interreligiöst påverkansarbete inför klimatmötet i Köpenhamn 2009. Religiösa representanter samverkade då vid formuleringen av *Uppsala Climate Manifesto*. Det mångreligiösa påverkansarbetet för klimatet fortsatte såväl inför Parisöverenskommelsen 2015 som inför klimatmötet i Marrakesh hösten 2016 (COP22). Då uppmanade Svenska kyrkan, tillsammans med över 300 religiösa och andliga ledare från 58 länder, världens stater att omdirigera de globala kapitalflödena, bort från fossilt till klimatsmarta lösningar. Ett aktuellt exempel för interreligiös samverkan är engagemanget i *Interfaith Call for Ecocide Law* via SKR, ett engagemang som syftar till att införa ekocid i brottsbalken för den internationella brottmålsdomstolen i Haag (ICC).

Samverkan för klimat och hållbarhet med andra samhällsaktörer

Svenska kyrkans internationella arbete bedrivs sedan 2019 under namnet Act Svenska kyrkan. Kyrkostyrelsen är det högsta beslutande organet. Act Svenska kyrkan är medlem i ACT-alliansen som består av cirka 140 kyrkor och trosbaserade biståndsorganisationer över hela världen. Svenska kyrkan deltar i dialogen för klimat- och miljö rättvisa i ACT-alliansens samverkansgrupper. Inom dem samverkar aktörerna på olika nivåer – FN, EU och Norden – bland annat för att påskynda klimatfinansiering för de mest klimatutsatta länderna. I enlighet med rekommendationen i *Ett biskopsbrev om klimatet* bedrivs påverkansarbete inom EU för att förverkliga rika länders kompensation till fattiga länder för klimatförändringar.

Act Svenska kyrkan är del av sekulära världsvida nätverk som Climate Action Network som länkar samman ett stort antal klimatinitiativ och Global Network of Civil Society Organizations for Disaster Respon som är ett nätverk av organisationer som vill stärka samhällets motståndskraft mot katastrofer, inte minst klimatrelaterade katastrofer. Act Svenska kyrkan har dessutom rådgivarfunktion till Sveriges representant i Gröna klimatfonden, en fond som grundades 2010 för att stödja klimatarbete i utvecklingsländer.

I Sverige är Act Svenska kyrkan medlem i Concord, en plattform som vill påverka Sveriges och EU:s utvecklingspolitik för en hållbar och fredlig värld. I dess arbetsgrupp för miljö- och klimaträttvisa för Act Svenska kyrkan tillsammans med andra civilsamhällsaktörer dialog med svenska politiker, UD och andra relevanta myndigheter.

Hösten 2021 sker regelbundna möten med den svenska delegationen till FN:s klimatkonferens i Glasgow COP26 och med Concords arbetsgrupp. Act Svenska kyrkan bidrar där till påverkansarbetet. I och med att Svenska kyrkans ansökan om observatörsstatus i COP26 har godkänts har Act Svenska kyrkan ännu större möjlighet att delta i forum med beslutsfattare och lyfta kraven på klimaträttvisa och på trohet mot Parisavtalet.

Act Svenska kyrkan har 2018–2020 gjort en miljö- och klimatgenomlysning för att identifiera miljö- och klimatpåverkan av insatser i samtliga landprogram (delvis finansierad med Sidamedel). Genomlysningen har följts upp av en åtgärdsplan för att säkerställa att Act Svenska kyrkan och dess samarbetspartner systematiskt arbetar med miljö- och klimaträttvisa. Klimat- och miljöperspektiv är ett av de tre perspektiv (utöver jämställdhet och konfliktkänslighet) som måste beaktas i projekt som ska stödjas av Act Svenska kyrkan.

Som en utblick kan nämnas att det 2022 är femtio år sedan FN:s första miljökonferens ägde rum, Stockholmskonferensen 1972. 1–3 juni 2022 kommer regeringen stå värd för ett nytt högnivåmöte för att markera jubileet. Konferensen går under arbetsnamnet Stockholm +50 och kopplar till Agenda 2030:s mål 12 (hållbar konsumtion och produktion), 13 (bekämpning av klimatförändringarna), 14 (hav och marina resurser) och 15 (ekosystem och biologisk mångfald). Sveriges kristna råd och Svenska Kyrkans Unga är engagerade i processen (se dokumentation från planeringskonferensen i maj 2021: www.nodsverige.se/dokumentation-ungdomsradet-om-klimat-och-miljofragor/) och planerar att ordna sidoevent vid konferensen för att adressera makt-havare i Sverige och hela världen samt lyfta trosbaserade organisationers engagemang och kraft som förändringsdrivare.

En färdplan för klimatet

Sedan gör *Svenska kyrkans färdplan för klimatet* det nödvändigt för kyrkans alla enheter att samverka med diverse samhällsaktörer. Det sker bland annat i form av webinarier, informationsmöten och redovisningar av färdplanens framsteg. Kyrkomötet har beviljat resurser för att genomföra färdplanen. Med dessa resurser har i varje stift klimatsamordnare engagerats. Det ingår i deras uppdrag att samverka med varandra och andra samhällsaktörer för att nå färdplanens utsatta mål.

Nationell nivå organiserar ett par gånger per år träffar för stiftens klimatsamordnare tillsammans med handläggarna för miljö och klimat, ofta med inbjudna externa aktörer för utökad samverkan och kompetenshöjning. Nätverket med stiftens klimatsamordnare samverkar löpande för stöd och främjande i hållbarhetsfrågor, inte minst genom arbetet med verktyget *Miljödiplomerings*. Exempel för höstens planerade samarrangemang är Framtidsfredag (Linköpings stift), stiftsmiljönätverk för miljödiplomerade enheter (bland annat i Göteborgs och Stockholms stift) och hållbarhetsseminarium för minskad miljöpåverkan för samtliga stift (nationell nivå).

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:74.

Utskottet instämmer med motionärerna att samverkan mellan Svenska kyrkan och andra samhällsaktörer behövs för att det gemensamma arbetet för klimatet ska bära frukt. Svenska kyrkan bör inte agera ensam i en fråga av så stor allmän betydelse. I likhet med motionärerna menar utskottet att det både inom och utanför kyrkan är viktigt att fler blir involverade och engagerade i arbetet för klimatet. Det kan behövas

ett större antal kontaktytor. Samtidigt konstaterar utskottet att ett brett arbete redan pågår inom Svenska kyrkan och att samarbetet med religiösa och sekulära partner tilltar, vilket finns närmare beskrivet i betänkandets bakgrund. Utskottet anser därför att det i dagens läge räcker att kultivera och fördjupa den samverkan som redan sker utifrån kyrkostyrelsens uppdrag och arbetet med hållbar utveckling. Bland annat programmet *Färdplan för klimatet* som samordnar olika former av kyrklig, religiös och samhällelig samverkan för klimatet behöver allt stöd det kan få.

Utskottet föreslår därför att motion 2021:74 ska avslås.

Digitalt sammanträde den 7 oktober 2021

På förvaltarens utskottets vägnar

Gunilla Franzén, ordförande

Michael Nausner, sekreterare

Beslutande: Gunilla Franzén, ordförande, Claes Block, Camilla Persson, Sven Erik Bodén, Björn Andersson, Stefan Linderås, Anne Olofsson, Jörgen Åkesson, Lennart Persson, Jan-Åke Isaksson, Sven Ingvar Holmgren, Ida Netzel, Margareta Carlsson, Karl-Gunnar Svensson och Leif Nordenstorn.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Kicki Mattsson, Rebecca Hägg, Isak Öhrlund, Gunnel Eriksson, Lars Bryntesson, Anna Karin Hammar, Victor Månsson, Kerstin Lindh Wallin, Carin Jakobsson, Margareta Hedström, Daniel Spiik, Elisabeth Werner, Samuel Lilja, Håkan Sunnliden och Agneta Granström.

Biskop Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Jag reserverar mig till förmån för att motionen ska anses vara besvarad.

Margareta Carlsson

Reservation 2

Motionen behandlar samverkan tillsammans med olika samhällsaktörer inklusive myndigheter och föreningar, och inte bara trosbaserade organisationer vilket utskottet fastnat vid. Inte heller är det endast Svenska kyrkans anställda som ska vara de som företräder kyrkan. Från församlingsmedlem till ärkebiskop, från församlingsråd till kyrkostyrelse är vi alla förvaltare och vi har alla en viktig roll att fylla i arbetet med att hitta klimatsmarta och utvecklande lösningar. Att dela och få nya erfarenheter och kunskaper är allas angelägenhet. *Hur* detta genomförs kan sedan variera.

Utskottet lyfter även mycket som redan görs av Svenska kyrkan, och det håller jag med om. Men Svenska kyrkan kan och behöver göra mer. *Färdplan för klimatet* som nämns täcker enligt min mening bara en liten del av motionens intentioner.

Interfaith Climate Summit som hölls 2008 är ett gott exempel på ett samverkansforum med interreligiösa och ekumeniska organisationer. Tyvärr blev detta forum inte till något återkommande. Därför behöver nationella samverkansforum genomföras med en bestämd periodicitet.

Svenska kyrkan har möjlighet att som herde både ta tåten och visa vägen framåt, samtidigt som den kan puffa på och fånga upp dem som inte hinner med. Svenska

kyrkan har möjlighet att bidra med något stort i det svenska samhället där människor kan få känna hopp istället för klimatångest och klimatskuld.

F 2021:4

Klimatet och vår gemensamma framtid är för viktiga för att avslå motionen. Därför reserverar jag mig mot utskottets beslut och yrkar bifall till motionen.

Ida Netzel

Kyrkomötet
Förvaltarekapsutskottets betänkande 2021:5

Hållbara textilier

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2021:97 i vilken motionärerna föreslår att kyrkomötet ska ge kyrkostyrelsen i uppdrag att aktivt informera stift och församlingar om hållbara textilier och att en nationell strategi för inköp av ekologisk bomull och hållbara textilier tas fram. Utskottet är positiv till motionens intention men hänvisar till att det redan finns många utbildningsmöjligheter för stift och församlingar. När det gäller upphandling av hållbara textilier konstaterar utskottet att komplexiteten i frågan är förbisedd i motionen.

Utskottet föreslår därför avslag på motionen i sin helhet.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2021:97 punkt 1,
2. avslå motion 2021:97 punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2021:97 av Terence Hongslo och Jan Björkman, Hållbara textilier

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. arbeta aktivt med att informera och utbilda varje stift och församling om hur inköp av textilier påverkar människor och miljö, och om vikten av att välja ekologisk bomull och hållbara textilier,
2. se till att de som arbetar med upphandling på Svenska kyrkans nationella nivå tar fram en nationell strategi för inköp av ekologisk bomull och andra hållbara/miljöanpassade textilier (i t.ex. kåpor, dukar, kläder, handdukar, gardiner).

Bakgrund

I den av kyrkostyrelsen antagna *Svenska kyrkans färdplan för klimatet* anges det att Svenska kyrkan eftersträvar att vara klimatneutral år 2030, men den specifika frågan om hållbara textilier har hittills inte behandlats i kyrkomötet.

Hållbara inköp

Någon nationell strategi som täcker all upphandling som sker i Svenska kyrkans regi finns det inte men kyrkokansliet arbetar kontinuerligt med att informera kyrkans enheter om hållbara inköp i form av ramavtal (se nedan) och informationsmaterial av

olika slag. Dessa ramavtal och informationsmaterial rör inköp i största allmänhet, alltså också textilier.

På webbsidan Samverkande inköp ([internwww.svenskakyrkan.se/851457#/?](http://internwww.svenskakyrkan.se/851457#/)) finns mallar för olika enheter i Svenska kyrkan där etiska riktlinjer, inte minst också kriteriet hållbarhet lyfts fram. All upphandling på kyrkokansliet ska ske så att målområdena hållbarhet, funktionssäkring och resurseffektivitet balanseras med varandra. Gruppen gör en årlig analys av hela Svenska kyrkans inköpsmönster och tillhandahåller information om leverantörers hållbarhetsprofil, kostnadseffektivitet etc. vilket är tänkt som service för stift och församlingar. Materialet kan användas för utbildningar av olika slag. Gällande textilier har exempelvis kyrkliga textilier inte bedömts lämpliga för nationell upphandling. Eller ens möjliga. Det som vägleder nationella upphandlingar är den allmänna målsättningen att förvalta kyrkans kapital (i vidare bemärkelse) ”på ett etiskt försvarbart sätt i enlighet med kyrkans grundläggande värderingar” (51 kap. 2 §, andra stycket, kyrkoordningen). I inköpsarbetet är detta översatt i en inköspolicy och inköpshandbok där hållbarhetskriterier utgör ett av tre fundament vid upphandling, jämte ekonomi och funktion.

Den nationella nivån inköpskatalog redovisar samtliga ramavtal och tar varje år upp olika hållbarhetsdimensioner. Upphandling av textilier eller textilier i andra huvudprodukter omfattas alltid av hållbarhetsanalys och kvalificerande kriterier. Det är sedan upp till kyrkans enheter att utifrån sina parametrar nyttja de befintliga avtalen eller inte.

Katalogen kan användas av alla enheter i Svenska kyrkan i utbildningssyfte och som stöd vid planering av diverse inköp. *Inköpskatalogen 2021. Svenska kyrkans ramavtal och leverantörer* (se webbshop.svenskakyrkan.se/) innehåller vid sidan om presentationen av ekonomiskt gynnsamma ramavtal användbart material för planering av hållbara inköp. Hållbarhet presenteras här som ett nyckelkriterium för all upphandling. Katalogen börjar med en redovisning av hur leverantörer hållbarhetsgranskas (s. 6–7) och den fortsätter med tips om konkreta steg som församlingar kan bidra med för att hela Svenska kyrkan ska nå målet att vara klimatneutral år 2030 (s. 8–9). Här finns också en sammanställning och beskrivning av olika miljömärkning- ar och certifieringar (s. 14–15). I de ramavtal som sedan redovisas (s. 18 ff.) är hållbarhetskriterier något som tillämpas på all upphandling som har med textilier att göra (arbetskläder, möbler, kontorsinventarier, entrémattor, profilprodukter, kökskläder, etc.). Ett undantag där inte bra hållbara alternativ finns är skyddsklassade skogskläder.

Hösten 2021 erbjuds en rad olika hållbarhetsseminarier till stiftet (se webben, internwww.svenskakyrkan.se/hallbarhetsportalen/). Därtill kommer ett omfattande och växande material kring hållbarhetsfrågor i vidare bemärkelse där både individer och grupper kan gå miljöutbildning eller ta del av annat utbildningsmaterial som relaterar till hållbarhet

(se internwww.svenskakyrkan.se/hallbarhetsportalen/utbildning/).

Hållbara textilier en komplex tolkningsfråga

Textilier blir inte hållbara bara för att råvaran är ekologiskt odlad. Bara för att odlingen av bomullen, dvs. fibern, varit ekologisk betyder inte det att det i tillverkningen av textilierna använts mindre kemikalier än i icke-ekologiska plagg. Användning av kemikalier i tillverkningsprocessen kan enbart minimeras om plaggen är märkta med oberoende miljömärkning. Oberoende miljömärkning såsom GOTS (Global Organic Textile Standard), Bra miljöval, Fairtrade, OekoTex, Svanen m.fl. kan på olika sätt säkerställa högre grad av hållbarhet. Men mest hållbart är det i alla lägen att

köpa begagnade textilier eller återanvända textilier, plagg som genomgått så kallad upcycling. (globalportalen.org/artiklar/fa-koll-pa-miljomarkningarna)

Förutom de exempel som nämns i motionen: kåpor, dukar, kläder, handdukar, gardiner, används i kyrkliga sammanhang textilier i produkter som kanske inte direkt förknippas med textilier: fordon, möbler, städmaterial etc., men också ljus (bomullsveke).

Hållbara textilier är en komplex tolkningsfråga där olika aspekter behöver vägas mot varandra. Möjligheten till recycling kan vara ett kriterium. Det går inte med växtbaserade textilier, men med oljebaserade. Problemet med oljebaserade textilier är dock att de härrör från en miljöfarlig källa. Å andra sidan bör man fråga sig om växtbaserade textilier alltid är de bästa om de tar plats från nödvändig matproduktion eller om det krävs mycket vatten vid produktionen, vilket är fallet med både bomull och bambu. Naturskyddsföreningen förespråkar lin som hållbar textil. Den är hållbar i sig och kan anses vara hållbar i vidare bemärkelse om den odlas på rätt sätt (se Naturskyddsföreningens webbsida om bra miljöval, www.naturskyddsforeningen.se/bra-miljoval/) Däremot är den dyr.

Hållbara textilier är en fråga om såväl *ekologisk* som *social* hållbarhet. I det avseendet är bomull (också ekologisk bomull) en problematisk råvara eftersom den ofta bearbetas under förhållanden som strider mot de mänskliga rättigheterna. Två certifieringar tar med både ekologiska och sociala aspekter: Fairtrade och GOTS. Men bomull som håller måttet i både ekologiska och sociala avseenden är sällsynt och dyr. När det gäller den komplexa frågan om hållbarhet utifrån en hel rad olika kriterier såsom mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö och korrupcion har Sveriges regioner 2019 tagit fram en rapport om *Väsentliga risker i textilsektorn* (www.xn--hllbarupphandling-8qb.se/lista-kategorier/file/225-vsentliga-risker-i-textilsektorn-slutfiles).

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:97.

Utskottet delar motionärernas intention att hållbarhetsaspekten ska vara ledande vid inköp av textilier i Svenska kyrkan. Hållbara textilier är ett viktigt bidrag till minskad miljöpåverkan, och Svenska kyrkan kan luta sig mot en lång tradition av tillverkning av textilier som hållit i många generationer. I det sammanhanget har kvinnors traditionsbevarande varit av stor betydelse. När det gäller utbildning och information menar utskottet att det redan finns ett omfattande arbete med att informera och utbilda stift och församlingar om hållbara inköp av textilier. Däremot vore det önskvärt att göra de många resurser som finns i hållbarhetsportalen, som enbart finns på kyrkans intranät, synliga och tillgängliga för kyrkans medlemmar på ett bättre sätt.

Utskottet anser till sist att förslaget till beslut i motionens punkt 2 om upphandling av ekologisk bomull förbiser komplexiteten i frågan om hållbara textilier. Den framgår tydligt i bakgrundsbeskrivningen. Oberoende miljömärkningar tar hänsyn till fler faktorer än ekologisk tillverkning och hållbarhetens olika aspekter i textilsektorn i stort behöver en sammanhållen bedömning.

Utskottet föreslår därför att motion 2021:97 ska avslås i sin helhet.

På förvaltarshapsutskottets vägnar

Gunilla Franzén, ordförande

Michael Nausner, sekreterare

Beslutande: Gunilla Franzén, ordförande, Claes Block, Camilla Persson, Sven Erik Bodén, Björn Andersson, Stefan Linderås, Anne Olofsson, Jörgen Åkesson, Lennart Persson, Daniel Spiik, Sven Ingvar Holmgren, Ida Netzel, Margareta Carlsson, Karl-Gunnar Svensson och Leif Nordenstorm.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Kicki Mattsson, Rebecca Hägg, Isak Öhrlund, Gunnel Eriksson, Lars Bryntesson, Anna Karin Hammar, Victor Månsson, Kerstin Lindh Wallin, Carin Jakobsson, Margareta Hedström, Elisabeth Werner, Samuel Lilja, Håkan Sunnliden och Agneta Granström.

Biskop Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.